

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERVDOKUMENTÁCIÓ

EGYEZTETÉSI ANYAG

ALSÓNÉMEDI 2014-BEN HELYI JELENTŐSÉGŰ VÉDELEM ALÁ VONT
TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEIRE:

ALSÓNÉMEDI 0261/55-67 HRSZ-Ú INGATLANOK

Tervkészítés időpontja: 2015.

A terv időtartama: 2015-2025

készítette az L-TEAM Bt.

szakértő: dr. Hahn István okleveles biológus, PhD
Élővilágvédelmi szakértői engedély száma: Sz-0029/2012

Solymár, 2015. április

Cím: 2083 Solymár, Rókus u. 5. Tel/Fax.: 26/630-927 e-mail: istvan@hahn.hu, honlap: www.hahn.hu/l-team

TARTALOMJEGYZÉK

1. ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK	3
1.1. A tervezési terület azonosító adatai	3
1.2. A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése	3
1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok	4
1.4. A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások	4
2. A tervezési terület állapotának leírása	5
2.1. Környezeti elemek	5
2.1.1. Klíma.....	5
2.1.2. Hidrológia	6
2.1.3. Felszínalaktan.....	6
2.1.4. Földtan, vízföldtan	6
2.1.5. Talajtan.....	7
2.2. Élettelen természeti értékek	7
2.3. Biológiai jellemzők	7
2.3.1. Növényzet	7
2.3.2. Kiemelendő növényfajok	8
2.3.3. Állatvilág.....	9
2.4. Táj- és kultúrtörténeti adottságok	9
2.5. Oktatás, kutatás	10
2.6. Gazdálkodási jellemzők	10
2.6.1. Mezőgazdaság	10
2.6.2. Erdőgazdálkodás	10
2.6.3. Vadgazdálkodás	10
2.6.4. Halászat, horgászat.....	11
2.6.5. Ökoturizmus, üdülés és idegenforgalom, természetvédelmi oktatás és bemutatás.....	11
2.6.6. Ipar, bányászat	11
3. Természetvédelmi kezelési célkitűzések meghatározása.....	11
B) 4. Részletes természetvédelmi kezelési terv	12
4. 1. Természetvédelmi stratégiák.....	12
4. 2. Részletes kezelési előírások	12
C) A tervdokumentáció térképmellékletei	16
TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV	18
1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK	19
2. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK	19
3. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK.....	19
3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak ..	19
Élőhelyek kezelése, fenntartása	19
3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak.....	19

A) A természetvédelmi kezelési tervet megalapozó dokumentáció tartalmi elemei

1. ÁLTALÁNOS INFORMÁCIÓK

1.1. A tervezési terület azonosító adatai

a) Közigazgatási elhelyezkedése, kiterjedése/nagysága

Az Országos Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főfelügyelőség a 2014. március 27-i, 14/1996-2/2014. iktatószámú határozata alapján az alábbi helyrajzi számú alsónémedi ingatlanok az 1996. évi LIII. törvény 23. § (3) bekezdésében foglalt feltételeknek nem felelnek meg: 0261/20-41, 0261/55-67 és 0312/4.

51/2015. (II. 25.) sz. önkormányzati határozatában Alsónémedi Nagyközség Önkormányzat Képviselő-testülete úgy döntött, hogy az Alsónémedi 0261/55-67 hrsz-ú ingatlanok helyi védettség alá helyezését kezdeményezi. Jelen kezelési tervdokumentáció ezen ingatlanokra vonatkozik, melyekkel összesen 28,997 ha területtel megnövekszik az addig 153,8415 ha kiterjedésű, több darabból álló helyi jelentőségű természetvédelmi terület, mely Alsónémedi (Pest megye) területén helyezkedik el.

Azonosításra alkalmas név: Alsónémedi helyi jelentőségű természetvédelmi területek.

Védett Természeti Területek Törzskönyve törzskönyvi száma: 12/88TT/90

b) Országos jelentőségű védett természeti terület esetében a védettségi kategóriája, a Védett Természeti Területek Törzskönyve szerinti törzskönyvi száma és a jogszabályban kijelölt természetvédelmi kezelésért felelős szerv megnevezése:

-

c) Működési területe szerint érintett nemzeti park igazgatóság:

Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatósága

d) Tervezési területen illetékes természetvédelmi hatóság:

Közép-Duna-völgyi Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség (vagy annak jogutód szervezete)

A jogszabályban kijelölt természetvédelmi kezelő Alsónémedi Önkormányzat jegyzője.

e) Tervezési területtel átfedő, európai közösségi jelentőségű, vagy nemzetközi egyezmény hatálya alá tartozó terület megnevezése és sorszáma:

Nincsenek ilyenek.

1.2. A tervezési terület természetvédelmi rendeltetése

a) A természetvédelmi oltalom alatt álló terület természetvédelmi, tájvédelmi stb. rendeltetése:

-

b) A védetté nyilvánítási eljárás alatt álló területek esetében a tervezési terület természetvédelmi, tájvédelmi rendeltetése:

A védelem célja, hogy a területeken fenntartsa a jelenlegi fajgazdag természetes-természetközeli állapotot, amihez az kell, hogy az érintett területeken gazdasági és egyéb tevékenység csak a természetvédelem céljával összeegyeztethető módon folyhasson. A kezelési terv célja hogy a

természetvédelmi kezelő részéről kiszámítható kimenetelű döntések legyenek várhatóak. Az újonnan helyi védelem alá vont területek kiegészítik azokat a területeket, melyek jelenleg is ex lege lának minősülnek, ezért országos jelentőségű természetvédelmi területek.

c) Európai közösségi és egyéb nemzetközi kijelölésből származó rendeltetés:
A tervezési terület esetében nincs ilyen.

1.3. Ingatlan-nyilvántartási adatok

A Táblázatban szereplő összes ingatlan Alsónémedi területére esik, ezért külön oszlopban a településnevet nem szerepeltetjük.

hrsz./alrészlet	terület (ha)	művelési ág	tulajdonos
0261/55	0,1641	rét	magántulajdonos
0261/56	0,2787	rét	magántulajdonos
0261/57 a	0,0384	szántó	magántulajdonos
0261/57 b	0,1900	rét	magántulajdonos
0261/58	0,1758	szántó	magántulajdonos
0261/59	0,1810	szántó	magántulajdonos
0261/60	0,2582	szántó	magántulajdonos
0261/61	0,1634	szántó	magántulajdonos
0261/62	0,1479	szántó	magántulajdonos
0261/63	0,1739	szántó	magántulajdonos
0261/64	0,1497	szántó	magántulajdonos
0261/65	0,5230	szántó	magántulajdonos
0261/66	0,2403	szántó	magántulajdonos
0261/67	0,2153	szántó	magántulajdonos

Megjegyzések: a felsorolt ingatlanok egy négyzet alakú területet alkotnak, mely jelenleg változatos mértékben cserjésedett gyep. A FÖMI által 1989-ben készült topográfiai térképen a négyzet déli sarka vizenyős gyepként szerepel, az északi részeket jelöli a térkép szántóterületnek. A Google Earth képi adatbázisában levő legkorábbi kép 2007-es, sem ezen, sem a későbbiekben szántóföldi gazdálkodás nyoma nem látszik.

A tervezési terület elhelyezkedését és művelési ágait a melléklet 6.1. és 6.2. térképei mutatják be.

1.4. A tervezési területre vonatkozó egyéb hatályos előírások

Településrendezési rendeletek, koncepciók, tervrajzok (megtekinthetők Alsónémedi honlapján www.alsonemedi.hu/static/rendeletek):

Településfejlesztési koncepció 2011.

Szabályozási terv és helyi építési szabályzat - 22/2013. (XI.26.) sz. rendeleti módosítása és a hozzá tartozó térképes melléklet

Településszerkezeti terv

Alsónémedi településfejlesztési koncepciója - melléklet

Alsónémedi Környezetvédelmi programja - 2007. évi felülvizsgálat - 2009. évi felülvizsgálat

2. A tervezési terület állapotának leírása

2.1. Környezeti elemek

Alsónémedi régió-besorolása a „Magyarország kistájainak katasztere” (Dövényi 2010) alapján a következő:

Nagytáj (makrorégió):	1. Alföld
Középtáj (mezőregió):	1.1. Dunamenti-síkság
Kistáj (mikrorégió):	1.1.12. Pesti hordalékkúp-síkság

2.1.1. Klíma

Alsónémedi hazánk mérsékelt meleg, száraz klímakörzetében fekszik. A legtöbb csapadék a vegetációs periódus elején, május-júniusban van.

Az éghajlat sokéves adatai:

napfénytartam	2100-2150 óra/év
uralkodó szélirány	ÉNy-i
felhős és derült napok aránya	50-50%
évi középhőmérséklet	10-10,5°C
júliusi középhőmérséklet	21-22°C
januári középhőmérséklet	-2 – -3°C
évi közepes hőingadozás	23-24°C
a levegő relatív nedvességtartalmának átlaga	60-65%
a csapadék éves átlaga	500-550 mm
hótakarós napok száma	30-35

Az 1986-2005 közötti húsz évben a Budapest pestlőrinci állomáson mért éves csapadékösszegek és az évi középhőmérsékletek az alábbiak voltak:

	éves csapadékösszeg (mm)	évi középhőmérséklet (°C)
1986	416	10,3
1987	618	10,0
1988	537	10,7
1989	449	11,1
1990	466	11,5
1991	551	10,2
1992	385	11,7
1993	473	10,7
1994	456	12,1
1995	710	10,9
1996	527	9,9
1997	306	10,5
1998	716	11,0
1999	745	11,0
2000	397	12,3
2001	559	11,0

2002	519	11,9
2003	378	11,3
2004	589	10,8
2005	753	10,6

A minimális értéket 1997-ben mérték, akkor mindössze 306 mm csapadék hullott. Legtöbbet, 753 mm-t 2005-ben regisztrálták. A húsz év átlaga 527 mm volt, 130 mm-es szórással. Ezen utóbbi magas érték is mutatja, hogy az egyes évek csapadékösszegei között óriási különbségek vannak.

Ugyanezen a mérőhelyen az évi középhőmérséklet értékek a következőképpen alakultak: A leghűvösebb 1996-ban volt, akkor mindössze 9,9°C volt az átlag. Legmelegebb a 2000-es év volt, 12,3°C-os átlaghőmérséklete. A húsz év átlagának átlaga 10,97°C volt, 0,67°C-os szórással.

Bár a jövőbeni időjárás előre nem látható, a klímaváltozás kedvezőtlen hatásait előrevetítik a szakmai jelentések. Az ENSZ Kormányközi Klímaváltozási Bizottsága által kiadott jelentés szerint a Kárpát-medencében kevesebb, az Atlanti-óceán európai partvidékén viszont több csapadék hull a mostaninál a következő évtizedekben.

Az időjárási egyenetlenségek megtapasztalhatók voltak a közelmúltban: 2010-ben rendkívül sok csapadék esett és még 2011 elején is sok földterület víz alatt állt. 2011 száraz volt, a 2012-ben és 2013-ban pedig szokatlan hőség és aszály sújtotta a környéket. 2014 szeptembere extrém csapadékos volt.

2.1.2. Hidrológia

A tervezési területeken átmenő, állandónak tekinthető állóvizek és vízfolyások nincsenek. A környéken állandó vízterek találhatóak, ezek mind mesterségesek. Ilyenek a Duna-Tisza csatorna, a XXX. sz. csatorna, és a kavicsbánya-tavak (utóbbiak egy része Alsónémedi közigazgatási határán kívül, de ahhoz közel található).

Az Ócsa-dabasi turjánvidék felszíne mintegy 10 000 éve alakult ki, amikor az Alföldön vándorló Duna lefolyástalan medermaradványokat hagyott maga után. A környező löszös-homokos hátságokról ezekbe szivárgó víz mozaikos élőhelyet hozott létre: a mélyebb, pangóvízes területeken lápok alakultak ki, melyekben tőzegképződés is folyt, a kissé kiemelkedő, homokbuckás területeken homoki gyepek és erdők telepedtek meg. Az átmeneti zónákban láprétek és kiszáradó láprétek voltak. 1929-ben készült el a Duna-völgyi főcsatorna és mellékcsatorna-rendszere, ezzel megkezdődött a terület lecsapolása. Ennek eredményeképpen a száraz években a talajban halmozott vízdeficit alakult ki, mindehhez hozzájárult a térségben létesített számos öntöző kút. Így ördögi kör alakult ki, mert minél kevesebb a talajban a víz, a gazdák annál inkább szivattyúznak.

2.1.3. Felszínalaktan

A tervezési terület északnyugat-délkeleti irányba rendeződött akkumulációs képződmények által közrefogott lapos medencében fekszik, amely a pleisztocén idején aktív Duna-meder lehetett. Közvetlen környékével együtt gyakorlatilag sík, tengerszint feletti magassága körülbelül 95 mBf.

2.1.4. Földtan, vízföldtan

A kistáj alapját paleozoos-mezozoos formációk és harmadidőszaki rétegek alkotják. A képződmények tömbökre tagozódtak és megsüllyedtek. A pleisztocén elejétől hordalékkúp alakult ki rajta, helyenként gazdaságosan kitermelhető vastagságú kavicsréteggel. Az egykori Duna-ártéren

a talajvízszint magas volt, de a csatornázás a Turjánvidéken a pangó vizes részek (lápok) kiterjedését jelentősen csökkentette.

2.1.5. Talajtan

A kavicsaljazaton a magasabb térszíneken homoktalajok találhatóak, alacsonyabb térszíneken a lápi környezetben tőzegtartalmú talajok alakultak ki. A kiszáradó láprétek feletti zónában a felszínen sokféle enyhe szikesedés figyelhető meg, a Duna-Tisza csatorna mentén előfordul a sziki cickafark (*Achillea asplenifolia*) és a bársonykerep (*Lotus siliquosus*). Erősebben szikesedő foltok a területen nincsenek. A talajok szemcseösszetétele olyan, hogy kapilláris vízemelő képességük csekély, ezért kis térszín különbségek is foltossá teszik a növényzetet.

2.2. Élettelen természeti értékek

A tervezési területen a természetvédelmi kezelést befolyásoló földtani, felszínalaktani értékek, barlangok nem fordulnak elő.

2.3. Biológiai jellemzők

2.3.1. Növényzet

A terület növényzeti típusai

kiszáradó láprét
ÁNÉR 2011 kódja D2

Az élőhely egyben közösségi jelentőségű élőhelytípus is: 6410 Kékperjés láprétek

Erre utal a az élőhelyre jellemző fajok, mint a kékperje, gyepes sédbúza, a gyíkhagyma nagy sűrűsége. Természetességi állapota jó, védett növényfajokban gazdag, megtalálható a szibériai és a fátyolos nőszirm, a vitézkosbor, kornistárnics, a nyugati sztyeppesedő részen homoki árvalányhaj, budai imola. Több év megfigyelései alapján valószínűleg további talajlakó kosborfélék kerülnének elő.

A gyeplágyszárú fajok a bakfű (*Betonica officinalis*), bársonykerep (*Tetragonolobus maritimus*), bőkoló bogáncs (*Carduus nutans*), budai imola (*Centaurea scabiosa ssp. sadlerana*), csomós ebír (*Dactylis glomerata*), egynyári seprence (*Erigeron annuus*), ernyős sárma (*Ornithogalum umbellatum*), fátyolos nőszirm (*Iris spuria*), festő zsoltina (*Serratula tinctoria*), gyepes sédbúza (*Deschampsia cespitosa*), gyíkhagyma (*Allium angulosum*), hamvas szeder (*Rubus caesius agg.*), homoki árvalányhaj (*Stipa borysthena*), jakabnapj aggófű (*Senecio jacobaea*), kanadai aranyvessző (*Solidago canadensis*), kisvirágú pacirtafű (*Polygala amarella*), kornistárnics (*Gentiana pneumonanthe*), közönséges bábakalács (*Carlina biebersteinii*), közönséges kékperje (*Molinia caerulea*), közönséges tarackbúza (*Elymus repens*), közönséges vasfű (*Verbena officinalis*), lila ökörfarkkóró (*Verbascum phoeniceum*), magas aranyvessző (*Solidago gigantea*), mezei katáng (*Cichorium intybus*), mocsári galaj (*Galium palustre*), nád (*Phragmites australis*), ördögharaptafű (*Succisa pratensis*), őszi kikerics (*Colchicum autumnale*), őszi vérfű (*Sanguisorba officinalis*), pasztinák (*Pastinaca sativa*), pelyhes selyemperje (*Holcus lanatus*), pusztai csenkesz (*Festuca rupicola*), réti boglárka (*Ranunculus acris*), réti bolhafű (*Pulicaria dysenterica*), réti füzény (*Lythrum salicaria*), réti peremisz (*Inula britannica*), réti perje (*Poa pratensis*), sédkender

(*Eupatorium cannabinum*), siskanád (*Calamagrostis epigeios*), szibériai nőszirm (*Iris sibirica*), sziki cickafark (*Achillea asplenifolia*), szürke aszat (*Cirsium canum*), tavaszi aggófű (*Senecio vernalis*), tejoltó galaj (*Galium verum*), vadmurok (*Daucus carota*), vitézkosbor (*Orchis militaris*).

üde nedves cserjés
 ÁNÉR 2011 kódja P2a

A négyzet alakú terület déli szélénél egy kaszálásból kimaradt cserjesáv található. Ennek fajai az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*), hamvas fűz (*Salix cinerea*), kutyabenge (*Frangula alnus*), varjútövis (*Rhamnus catharticus*). Mellettük megtalálható a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*) is, mely valószínűleg a nyugati irányban mintegy 200 méternyire húzódó ezüstfa-sorból terjedt a rétbe.

A helyi jelentőségű védett területeket is érintő élőhelytérképek a 6.3. mellékletben található.

2.3.2. Kiemelendő növényfajok

Védett fajok:

A 2011 nyarán és őszén végzett terepbejárások során több védett növényfaj állománya is előkerült. A következő táblázatban a területen élő védett fajok szerepelnek. Az egyes fajokhoz tartozó eszmei értékek a <http://www.termeszetvedelem.hu> oldalról származnak. A becsült állománynagyság tövekre illetve a klonális fajok esetében sarjtelepekre vonatkoznak. Lista bizonyosan nem teljes, a turjánvidék láprétjein élő fajok látható állománynagysága a területkezeléstől és az adott év időjárásától függően nyagymértékben ingadozik. A kosborfélék egyes fajai nem is minden évben fejlesztenek földfeletti hajtást.

Magyar név	Tudományos név	állomány nagyság	Eszmei érték (Ft)
budai imola	<i>Centaurea scabiosa</i> ssp. <i>sadleriana</i> (syn: <i>Centaurea sadleriana</i>)	200	5 000
fátyolos nőszirm	<i>Iris spuria</i>	100	10 000
homoki árvalányhaj	<i>Stipa borysthénica</i>	10	5 000
kornistárnics	<i>Gentiana pneumonanthe</i>	10	10 000
szibériai nőszirm	<i>Iris sibirica</i>	30	10 000
vitézkosbor	<i>Orchis militaris</i>	5	10 000

A tervezési terület határán kívül, de közel a lápréten fehér zászpa (*Veratrum album*) is található.

A védett növényfajok szétszórtan az egész 150x180 méteres területen megtalálhatók, nincsenek olyan mértékű sűrűsödések vagy ritkulások, ami a kis terület eltérő kezelését indokolná. Ezért – de alapvetően a kis kiterjedés miatt – a tervdokumentációban elhelyezkedésükről külön térkép nem készült.

Inváziós fajok:

A védett fajok mellett előfordulnak özönfajok is a tervezési területen, szerencsére tömegessége nem nagy. Ilyenek a magas aranyvessző (*Solidago gigantea*) és a keskenylevelű ezüstfa (*Elaeagnus angustifolia*). A terület északi, szántóval határos szélén elszórtan selyemkóró (*Asclepias syriaca*) nő.

2.3.3. Állatvilág

A tervezési terület állatvilágáról arányát tekintve kevesebb információ áll rendelkezésre mint a növényekről.

Alaposabb – ezáltal mennyiségi adatokat is szolgáltatató - felméréssel valószínűleg további védett állatfajok kimutatására kerülhet sor. A fajokat az alábbi két táblázat sorolja fel.

Magyar név	Latin név	Érték (Ft)
éti csiga	<i>Helix pomatia</i>	2 000
imádkozó sáska	<i>Mantis religiosa</i>	5 000
nappali pávaszem	<i>Inachis io</i>	5 000
kecskebéka fajcsoport	<i>Rana esculenta</i> fajcsoport (syn: <i>Pelophylax esculentus</i>)	10 000
fürge gyík	<i>Lacerta agilis</i>	25 000

A következő táblázatban madarak szerepelnek. Mivel ezek repülési távolsága nagy, ezért nem lehet előfordulásukat pontosan a tervezési területhez rendelni, de azokra akár időszakosan is bepereghetnek, még ha nem is ott fészkelnek. A viszonylag gyakoriak az alábbi táblázatban szerepelnek.

Magyar név	Latin név	Érték (Ft)
barátposzáta	<i>Sylvia atricapilla</i>	25 000
barázdabillegető	<i>Motacilla alba</i>	25 000
barna rétihéja	<i>Circus aeruginosus</i>	50 000
búbos pacsirta	<i>Galerida cristata</i>	50 000
énekes nádiposzáta	<i>Acrocephalus palustris</i>	25 000
fekete rigó	<i>Turdus merula</i>	25 000
mezei veréb	<i>Passer montanus</i>	10 000
nádi tücsökmadár	<i>Locustella luscinioides</i>	50 000
tövisszúró gébics	<i>Lanius collurio</i>	25 000

A szokásos „mezei” madarak és a nyílt területek felett vadászó ragadozók (barna-, kékes- és hamvas rétihéja, kis- és kerecsensólyom) mellett a Duna-Tisza-csatorna mentén nagy kócsag és kanalasgém is előfordul. Időnként ezek is megfigyelhetők lehetnek ezen a területen is. A Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságától kapott ezen madármegfigyelések között van adat tűzok (*Otis tarda*) környékbeli előfordulására is, emellett Zsin Géza is közölt tűzok előfordulási megfigyelések a csatorna mindkét partjáról. Ez a régió a faj számára megfelelő élőhely, mert a füves területekből és szántókból (beleértve a kukoricást is) álló mozaikos táj a fészkelő-, búvó- és táplálkozóhelyet talál. Ezek alapján a tűzok esetenkénti megjelenése sem kizárható ezen ingatlanokon. Élőhelyeit a beerdősödés vagy erdősítés illetve az emberi tevékenységek közül a terepmotorozás, orrvadászat, a fészkelőhelyeken intenzíven végzett kaszálás veszélyezteti.

Megemlítendő továbbá, hogy a közeli Kóhalma és az 5-ös út közötti területről egykor ismert volt a rákosi vipera (*Vipera ursinii rakosiensis*) előfordulása.

2.4. Táj- és kultúrtörténeti adottságok

A II. katonai felmérés (1819-1869) idején készült térképen a tervezési területet időszakosan vízzel borítottak jelölték. A második világháború idején készült térképen az „időnkint nedves” jelölés

szerepel. A XX. század közepére fejeződött be a csatornarendszer kiépítése, és ezzel a terület mesterséges belvízmentesítése, amely együtt járt terület „szárazföldre válásával”.

A tervezési terület (és a környező ex lege lápok) a Turjánvidék egykor sokkal nagyobb vizes élőhelyeinek maradványai. A Dunamenti-síkság növényföldrajzilag túlnyomó részben a Mezőföld (Colocense) flórajárásba tartozik. A síkság keleti széléin, a Turjánvidéken a tőzegképző szukcesszió társulásain át halad a feltöltődés a vízi növényzettől szintén a tölgy-köris-szil ligetig. Jelenlegi jellemző élőhelye az üde láprét társulás, melynek művelésből kihagyott részei az elmúlt évtizedekben spontán becserjésedtek. A cserjefoltok és sávok szegélyei a lápréti fajok fontos menedékei. A jelenlegi területhasználat a kaszálás, melynek hiányában a terület becserjésedne, majd fehér fűzből, zöld juharból és keskenylevelű ezüst álló fás társulás alakulna ki.

A tervezési területen a természetvédelmi kezelést befolyásoló kultúrtörténeti emlékek fordulnak elő.

2.5. Oktatás, kutatás

Kifejezetten a tervezési területre vonatkozó szervezett kutatómunka nem folyt. Az élőhelyre és élővilágára vonatkozó ismeretek a környező az országos jelentőségű védett lápréti területre vonatkoztak, melyből ez a négyzet alakú terület kikerült.

2.6. Gazdálkodási jellemzők

2.6.1. Mezőgazdaság

A földkönyvi adatok alapján a helyi jelentőségű védett területeken az alábbi kiterjedésű, a helyi jelentőségű védelem által érintett mezőgazdasági rendeltetésű területek vannak:

Művelési ág	Terület (ha)
szántó	2,2669
rét	0,6328

A valós területhasználat ettől eltér. A múlt század közepén a Turjánvidék láprétjei közül sokat szántóként hasznosítottak. A század vége felé ezen szántóterületek közül a mélyebben fekvő területeken áttértek a legeltetésre és az állatállomány takarmányigényét kielégítő, kaszálóként történő hasznosításra. A tervkészítés idején és a megelőző évtizedben a tervezési területen kaszálás történt.

2.6.2. Erdőgazdálkodás

A helyi védett területeken erdők nem találhatók:

2.6.3. Vadgazdálkodás

A területen található vadak: őz, vaddisznó, mezei nyúl, fácán, róka. A tervezési területen magasles nincsen, de a közelben vannak, és vadászok használják is őket.

2.6.4. Halászat, horgászat

A tervezési területen állandó vizek nincsenek.

2.6.5. Ökoturizmus, üdülés és idegenforgalom, természetvédelmi oktatás és bemutatás

A tervezési terület nem turisztikai célpont, tanösvény vagy hasonló célú bemutatóhely sincsen.

2.6.6. Ipar, bányászat

A tervezési területen sem ipari, sem bányászati tevékenység nem folyik. Áttételesen, a nyílt vízfelületek intenzív párolgása miatt a környék bányatavai a talajvízszintet csökkentik.

3. Természetvédelmi kezelési célkitűzések meghatározása

3.1. Természeti értékek, területek, tájak

Az alsónémedi védett területek hajdani Turjánvidék egyik megmaradt darabjai. A helyi jelentőségű természetvédelmi terület kijelölésének és kezelésének célja:

- Az eredeti lápréti élőhelytípusok maradványainak megőrzése.
- A területen található védett fajok állományainak fenntartása. Ezzel párhuzamosan meg kell akadályozni az özönfajok terjedését.
- A természetvédelmi kezelés eszközeként felhasználva lehetőséget kell biztosítani a megfelelő módon végzett kaszálásra vagy a hagyományos külterjes állattartás folytatására.

3.2. Tervezési területhez kapcsolódó tevékenységek

Jelenlegi tudásunk és a kor lehetőségei mellett a gyepek fenntartására a legeltetés és a kaszálás alkalmazható. Természetvédelmi szempontból legelő állatként a nedves réteken ló szarvasmarha jöhet számításba, láprétek juhval történő legeltetése kerülendő. A legeltetés előnye, hogy a legelés hatása (növényanyag fogyasztás és taposás) nem egyenletes, így fennmarad az élőhely mikromozaikossága, továbbá a gyeppen élő állatvilág is kevésbé károsodik, mint gépi kaszálás esetén. Reálisan a környéken rendelkezésre álló faj- és fajtaválaszték határozza meg a legelő állatok körét. A legeltetés idejét az adott év időjárása határozza meg, átázott talajon az állatok megsüllyednek és az élővilágot is károsítják.

A legeltetéssel összehasonlítva, a kaszálás - különösen ha géppel történik és egyszerre nagy összefüggő területeket érint - az élőhelyet homogenizálja, mert mindent – leveleket, érfélben levő magokat, különböző fejlettségű állatokat – egyszerre távolít el a területről. A kaszálás (beleértve a szárzúzást is) mellett szól, hogy a legelő állatok válogatnak, ezért meghagyják az elfásodó, szúrós, rossz ízű vagy kifejezetten mérgező fajokat, melyek tömeges felszaporodása kedvezőtlen lenne – ilyen folyamat például a fás növényzet határának fokozatos kitolódása a gyepre, valamint fás állományok spontán felverődése a madarak és a szél által szállított magvak, termékek által. Relatív előnye a kaszálásnak, hogy ha van alkalmas gépparkkal rendelkező gazdálkodó, a kaszálás könnyebben szervezhető, mint a legeltetés, utóbbinál nehezen oldható meg, hogy egy-egy időszak, vagy akár teljes év is kimaradjon, egy-egy őszi tisztító kaszálás elhagyása érdemi szervezést nem igényel. Az élővilág kímélése érdekében a kaszálás térben vagy időben mozaikosan történhet, hogy mindig legyenek olyan területek, amelyek kaszálatlanul maradnak.

B) 4. Részletes természetvédelmi kezelési terv

4. 1. Természetvédelmi stratégiák

- A természetközeli láprát megőrzése,
- a területen élő (már ismert és még fel nem tárt) védett fajok állományainak megőrzése,
- a gazdálkodás mellett a biológiai sokféleség hatékony fenntartása.

A természetesség fenntartását vagy javítását úgy lehet elérni, hogy tekintetbe vesszük a természetes és az emberi hatásokat egyaránt. Mivel a tervezési terület mai képét alapvetően az emberi tevékenység alakította ki, a beavatkozások teljes mellőzése (azaz a terület magára hagyása) nem csak a gazdálkodást lehetetlenítené el, hanem alapvetően megváltoztatná a terület természeti képét. A tervezési területen elegendően nedves a talaj ahhoz, hogy hosszabb-rövidebb idő alatt valamilyen fajjal beerdősödjön – és közülük nagy szerepet játszanának az özönfajok. Ezért a beavatkozás mellőzése csak kevés esetben célravezető, valamilyen aktív kezeléssel fenn kell tartani a fátlan állapotot.

Ennek érdekében az alábbi, 4.2.-ben részletezett kötelezettséget, korlátozásokat és tilalmakat kell alkalmazni:

- gyepfenntartás
- özönfajok visszaszorítása.

4.2. Részletes kezelési előírások

A következőkben ismertetjük a lápréhez köthető kezelési elveket, és utána helyrajzi számokhoz rendeljük az egyes kezelési előírásokat.

Két előzetes megjegyzést teszünk.

- Vannak közöttük olyanok, melyek jelen állapotban értelmetlennek tűnhetnek – mint pl. annak előírása hogy egy jelenlegi gyepből ki kell vágni bizonyos fa- vagy cserjefajokat – de a kezelési terv nem a jelenre hanem minimum 10 évre szól, és ki kell terjednie olyan feltételes esetekre is, amelyek ezen időtartam alatt előállhatnak.
- Ha egy előírás időponthoz kötődik - pl. kaszálások esetében – azt bizonyos mértékig rugalmasan kell értelmezni, hiszen az egyes évek időjárása jelen terv készülésekor előre nem látható módon változik. A természetben élő fajok termésérése a haszonnövények éréséhez hasonlóan nem mindig ugyanakkor következik be.

A tervezési terület meglévő természeti értékeit csak aktív kezeléssel lehet fenntartani. Jelenlegi tudásunk és a lehetőségek mellett a gyepek fenntartására a kaszálás és a legeltetés alkalmazható.

Kaszálás

A kaszálás - különösen ha géppel történik és egyszerre nagy összefüggő területeket érint - az élőhelyet homogenizálja, mert mindent – leveleket, érőfélben levő magokat, különböző fejlettségű állatokat – egyszerre távolít el a területről. A hagyományos kézi kaszálás időben elhúzódott, az is előfordult, hogy egyes részek egy évben kaszálatlanul maradtak. A kaszálás (beleértve a szárzúzást is) mellett szól, hogy a legelő állatok válogatnak, ezért meghagyják az elfásodó, szúrós, rossz ízű vagy kifejezetten mérgező fajokat, melyek tömeges felszaporodása kedvezőtlen lenne – ilyen folyamat például az erdők határának fokozatos kitolódása a gyepre elsősorban az ezüstfa, akác, galagonya, kökény felnövekedése által. „Relatív” előnye a kaszálásnak, hogy ha van a környéken alkalmas gépparkkal rendelkező gazdálkodó, a kaszálás könnyebben szervezhető, mint a legeltetés, utóbbinál nehezen oldható meg, hogy egy-egy időszak, vagy akár teljes év is kimaradjon, egy-egy

őszi tisztító kaszálás elhagyása érdemi szervezést nem igényel. A jelenleg is meglévő őshonos fajokból álló összefüggő cserjés tőnb eltávolítása természetvédelmi szempontból nem szükséges, mivel a szegélyében meglévő kaszálatlan mezsgyében sok faj talál menedéket.

- Gépi kaszálás csak napközben, száraz, a gépek súlyát elbíró talajon történhet, a kaszálás a földfelszín nem károsíthatja.
- A kaszálást lehetőség szerint legfeljebb 3 méter szélességű, duplakéses és korongos kaszával kell végezni. Dobkasz használata kerülendő.
- A kaszálás során láncfüggönyös, 5-8 cm lánchézagú, a talajfelszínig leérő vadriasztó lánc használata kötelező.
- A kaszálást végző gép nem követhet olyan útvonalat, mely a kaszálandó területen spirálisan befelé tart. Az útvonalnak a menekülő állatokat kiszorítva, a tábla egyik oldalától a másik felé haladva, vagy belülről kifelé haladva kell végezni.
- A kaszálást lassan, 4-5 km/órás haladási sebességgel kell folytatni.
- A kaszálás során legalább 10 centiméteres tarlómagasságot kell hagyni.
- A kaszálást mozaikosan kell végezni, egy-egy időszakban a területen mindig kell maradni mintegy 10%, térben összefüggő mintázatot biztosító kaszálatlan gyepterületnek. Ezek helyét évente változtatni célszerű. A 10% területhányad nem az egyes ingatlanokra, hanem a helyi védett rét teljes területére vonatkozik.
- A kaszálás időpontja az időjárás és a védendő fajok kímélése érdekében június végétől szeptember végéig változhat. Törekedni kell arra, hogy a tervezési terület egyes gyepterületeken a kaszálás időben minél inkább elhúzódva, szakaszosan történjen.
- A levágott és megszáradt növényi anyagot a kaszálást követő egy hónapon belül a területről le kell hordani.
- A cserjeirtást a vegetációs időszakon kívül kell végezni, a nyesedéket a területről el kell távolítani.

Legeltetés:

A gyepterületeken természetvédelmi szempontból legelő állatként a ló és a szarvasmarha jöhet számításba, a cserjésedés viszaszorítására a fás növényeket fogyasztó kecske szükség szerinti, felügyelt legeltetése jelenthet biológiai megoldást. Szarvasmarha fajták közül legalkalmasabbak az extenzíven tartható húsmarhák. Reálisan a környéken rendelkezésre álló faj- és fajtaválaszték határozza meg a legelő állatok körét. A legeltetést a túllegetetés és a taposási károk elkerülésére 2-3 ha/számosállat sűrűséggel, száraz talajon lehet végezni, alkalmas hozam esetén sarjú is legeltethető. Karám a területen még ideiglenes jelleggel sem létesíthető, a taposási károsítás elkerülésére a jószágokat helyben pihentetni, éjszakáztatni tilos.

További előírások:

Fátlan élőhelyeken a filcesedő avar és a felverődő fásszárú növényzet eltávolításának egyik lehetséges módja a terület tavaszi égetése. Vannak arra utaló megfigyelések, hogy a kora tavasszal, megfelelő elővigyázatossággal végzett égetés a célját eléri, és ennek során sem a növény- sem az állatvilág nem károsodik jelentősen. Ennek ellenére a természetvédelmi szakma értékelése az égetéssel kapcsolatban nem egyértelmű. Ezért, amíg nem bizonyosodik be, hogy az égetésnek, mint természetvédelmi célú fenntartó kezelésnek nincs egyértelműen káros hatása, mindenképpen kerülendő, ha kaszálással vagy legeltetéssel ugyanaz a cél elérhető.

- A gyepek égetése tilos.

- A területen ipari-, kommunális- és építési törmelék lerakása tilos, az esetlegesen odahordottat el kell szállíttatni.
- A gyepek műtrágyázása tilos.
- Istállótrágya használata esetén a kiszórt trágyát tavasszal, a talaj száraz állapotában kell szétteríteni.
- A tervezési területen építési telkek nem alakíthatók ki.
- A védett területekre vezető forgalmas utakon a terület határán a védettséget jelző táblák helyezendők ki.

Özönfajok visszaszorítása:

Az özönfajok terjedésének megakadályozása természetvédelmi és gazdálkodói érdek is egyben. A lágyszárú fajok megtelepedésekor még viszonylag egyszerűen megakadályozható tömeges elterjedésük évenkénti többszöri kaszálással (úgynevezett kimerítő kaszálással), esetenként a megjelenő tövek kihúzásával. Kiterjedtebb, időse állományok kiirtása még kimerítő kaszálással is néhány évet vehet igénybe, amíg a növény földalatti tartalék tápanyagai kimerülnek. Ily módon viszont még az aranyvessző fajok is visszaszoríthatóak. Őshonos faj, de a Turjánvidéken az agresszíven terjedő nád is képes elárasztani a gondozatlan gyepterületeket.

A fásszárú özönfajok (fehér akác, zöld juhar, ostorfa, bálványfa, kései meggy) kihúzással csak 1-2 éves koráig irtható, az idősebb példányok eltávolításához ágvágó illetve fűrész szükséges. Legnehezebben a bálványfa irtható, ami erőteljes sarjképzésének tulajdonítható. Ha a fát kivágják, gyökérzetéből igen sok sarj tör elő, ezért megfelelő utókezelés nélkül kiirtása nem lehetséges. Az utókezelés lehet mechanikus és vegyszeres. A mechanikus utókezelés során az előtörő, még nem elfásodott sarjakat le kell vágni vagy lábbal letaposni, nagyobb felületű sarjtelep esetén ha van rá lehetőség, ráhajtott állatokkal le kell tapostatni. Ezt addig kell ismételni, ameddig a sarjképződés megszűnik.

Természetvédelmi szempontból a vegyszeres irtás kerülendő, de előfordulhat, hogy a mechanikus irtás nem vezet eredményre. Vegyszeres irtás csak megfelelő engedéllyel rendelkező személy végezhet.

A részletes kezelési előírások az alábbi táblázatban találhatóak: Azokat a ingatlanokat, melyek egymás közelében helyezkednek el, és ugyanaz a kezelési előírás vonatkozik rájuk, a könnyebb áttekinthetőség érdekében kötegelve szerepeltetjük. Továbbá, mivel az összes ingatlan Alsónémedi területén helyezkedik el, a hrsz megadásánál a településnevet nem ismételjük.

hrsz./alrészlet	művelési ág	Művelési ághoz kötött természet- védelmi kezelési előírás kódja	Művelési ághoz nem köthető természet- védelmi kezelési előírás kódja
0261/55	rét	GY	Ö
0261/56	rét	GY	Ö
0261/57 a	szántó	GY	Ö
0261/57 b	rét	GY	Ö
0261/58	szántó	GY	Ö
0261/59	szántó	GY	Ö
0261/60	szántó	GY	Ö
0261/61	szántó	GY	Ö
0261/62	szántó	GY	Ö
0261/63	szántó	GY	Ö
0261/64	szántó	GY	Ö
0261/65	szántó	GY	Ö
0261/66	szántó	GY	Ö
0261/67	szántó	GY	Ö

A fenti táblázatban szereplő metükódok magyarázata

(A rövid kifejtések a több helyen utalnak a táblázat feletti, részletes ismertetőre.)

GY – gyepfenntartás

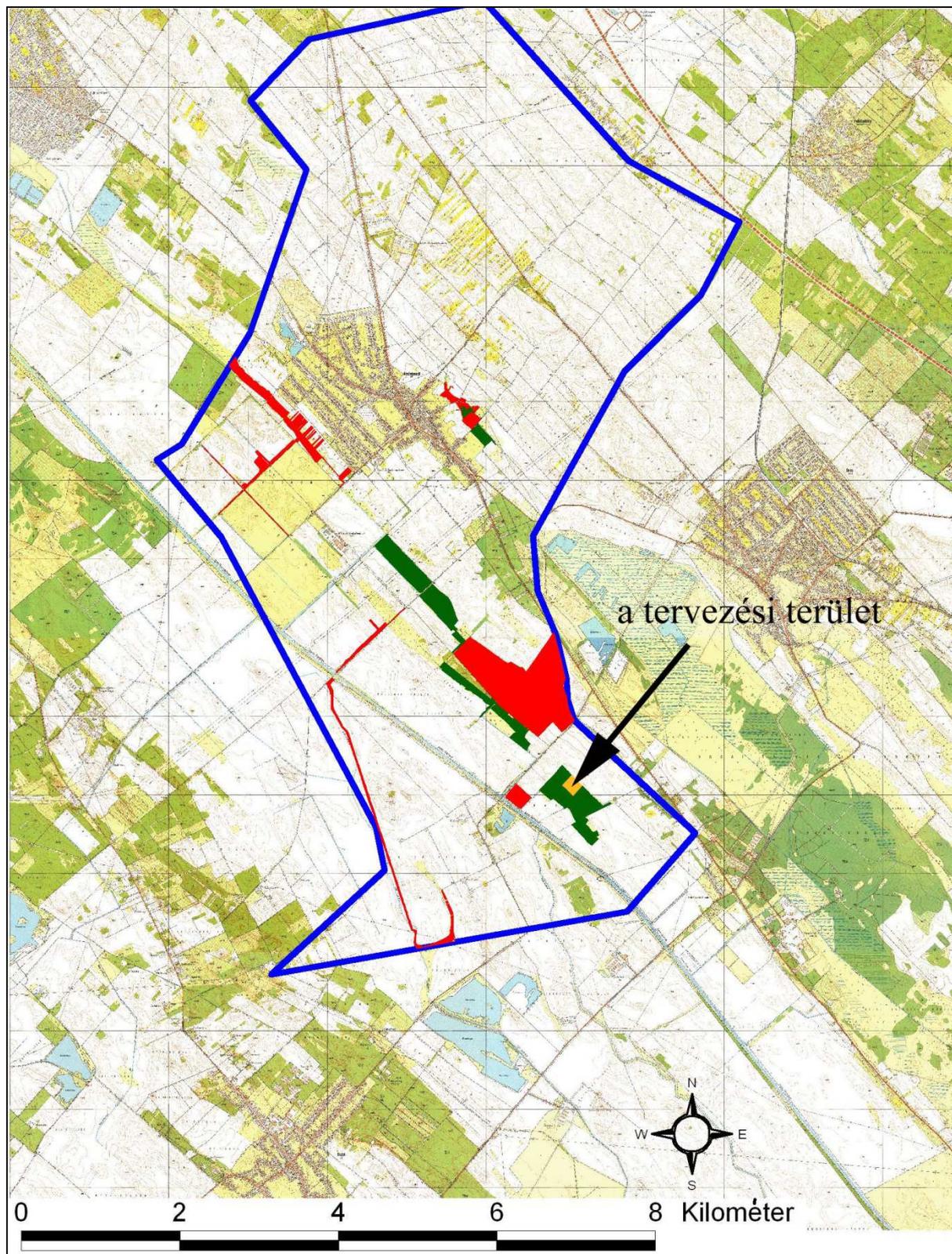
Megvalósítható kaszálással, legeltetéssel, vagy a kettő kombinálásval a fentebb említett előírások betartásával. A tevékenység részét képezi a felverődő cserjeállomány ritkítása. A kaszálás/legeltetés szárazítás a gyep fenntartásának a lehetőségét adja, ha egy gyepterület nem cserjésedik vagy lágyszárú özönfajok nem válnak uralkodóvá, akkor nem szükséges végezni.

Ö – özönfajok visszaszorítása

A megjelenő özönfajok állományait kimerítő kaszálással vagy szárazítással lehet visszaszorítani.

C) A tervdokumentáció térképmellékletei

6.1. A tervezési terület lehatárolását megjelenítő térkép

A védett területek elhelyezkedése Alsónémedi területén. A kék vonal a település közigazgatási határát jelöli, térképen piros színnel jelöltük a korábban is helyi védett területeket, zöldek az országos jelentőségű védett lápok, a nyíllal jelölt okkerszínű négyzet az aktuális tervezési terület.

6.2. A tervezési terület művelési ágait megjelenítő térkép

A képen a lárét belsejében elhelyezkedő tervezési terület látható. Zöld szín jelzi a rét, sárga a szántó művelési ágú területeket. A valóságban jelenleg mindegyik ingatlan rét.

6.3. A tervezési terület élőhelytípusait megjelenítő térkép

Az élőhelyek színe: sötétzöl a lárét (D2), világoszöld a cserjés (P2a)

TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI TERV

ALSÓNÉMEDI VÁROS HELYI JELENTŐSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEIRE

Tervkészítés időpontja: 2015.

A terv időtartama: 2015-2025

Készítette az L-TEAM Bt.

1. TERMÉSZETVÉDELMI CÉLKITŰZÉSEK

- Cél a területen található kiszáradó láprét és az ott élő védett fajok állományainak fenntartása. Ezzel párhuzamosan meg kell akadályozni az özönfajok terjedését.
- A természetvédelmi kezelés eszközeként lehetőséget kell biztosítani a megfelelő módon végzett kaszálásra és a hagyományos külterjes állattartás folytatására.

2. TERMÉSZETVÉDELMI STRATÉGIÁK

- A gyepterületek megőrzéséhez meg kell gátolni a spontán cserjésedést és erdősülést.
- A terület- és földhasználatot a természetvédelem érdekeinek megfelelően kell szabályozni.
- Az önönfajok térnyerését meg kell akadályozni.
- Biztosítani kell a védett növényfajok magképzési lehetőségét a kaszált gyepekben.

3. TERMÉSZETVÉDELMI KEZELÉSI MÓDOK, KORLÁTOZÁSOK ÉS TILALMAK

A természetvédelmi kezelési tervben nem részletezett, vagy nem szabályozott kezelési előírásokat a területen az illetékes természetvédelmi hatóság egyedi határozza meg.

3.1. Művelési ághoz nem köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

Élőhelyek kezelése, fenntartása

- A területen hagyományos extenzív gazdálkodást kell folytatni a gyepek fenntartása érdekében.
- A gyepekben meglévő és megjelenő invázív fászszerűakat maghozó állapotuk előtt ki kell vágni, a lágyszűrűakat kaszálással kell visszaszorítani.

Fajok védelme

- A gyepek kezelésekor figyelembe kell venni az ott élő fajok eltérő természetes életciklusait (költés, termésérlelés).

Terület- és földhasználat

- A területen etető, szórók, szók elhelyezése, vadföld létesítése és művelése tilos.
- Hulladék elhelyezése a területen tilos.

3.2. Művelési ághoz, illetve földhasználati módhoz köthető természetvédelmi kezelési módok, korlátozások és tilalmak

Gyep (rét és legelő) művelési ágú területek kezelése

- Gépi kaszálás csak napközben, száraz, a gépek súlyát elbíró talajon történhet, a kaszálás a földfelszínt nem károsíthatja.

- Gépi kaszálás esetén vadriasztó lánc használata kötelező. Az egyszeri kaszálás időpontja az időjárásnak megfelelően változhat, időpontja június végétől szeptember végéig terjedhet. A levágott növényi anyagot a kaszálást követő egy hónapon belül a területről le kell hordani.
- A kaszálást végző gép nem követhet olyan útvonalat, mely a kaszálandó területen spirálisan befelé tart. Az útvonalnak a menekülő állatokat kiszorítva, a tábla egyik oldalától a másik felé haladva, vagy belülről kifelé haladva kell végezni.
- A kaszálást lassan, 4-5 km/órás haladási sebességgel kell folytatni.
- A kaszálásokat az állatfajok és az ősszel virágzó növények védelme érdekében évente változó helyeken, 5-10%-nyi területeket meghagyva sávosan vagy mozaikosan kell elvégezni.
- Megakadályozandó a réteken további fás állományok felnövekedése.
- A gyepek égetése, műtrágyázása és felülvetése tilos.
- Karám a területen még ideiglenes jelleggel sem létesíthető, a taposási károsítás elkerülésére a jószágokat helyben pihentetni, éjszakáztatni tilos.